

RUSSLAND etter PUTIN

Bok-presentasjon i Den Norske Atlanterhavskomiteé (DNAK) 13. desember 2022.

(Kolofon forlag, 245 sider, pris kr 349,-)

RUSSLAND etter PUTIN er tittelen på bok nr.3 i min ikke-planlagte Russland-trilogi. Ikke-planlagt betyr her, med et uttrykk som jeg ellers ikke kan fordra, at *'Veien blir til mens man går'*. Men her er det faktisk på sin plass.

For min del begynte **denne veien** med mitt møte 27. april 1999 med Vladimir Vladimirovitsj Putin – en høflig og smålåten kar som åpenbart var på vei oppover i det russiske makt-hierarkiet, og som 8 måneder senere var blitt Russlands president.

I løpet av dette drøye halvåret hadde Putin ikke ligget på latsiden. Han hadde i mellomtiden blant annet:

- Med skitne utpressingsmetoder (såkalt 'kompromat') sørget for at landets riksadvokat hadde fått sparken.
- Han hadde klart å bli utnevnt til Russlands statsminister (den femte i rekken i løpet av halvannet år).
- Han hadde rukket å sprengte i luften 4 boligblokker hvor tilsammen 294 menneskeliv gikk tapt,
- Og han hadde rukket å starte den morderiske 2. tsjetsjenske krig. En krig som jeg på vegne av OSSE var satt til å monitorere. En gjerning som gav et frempek om Putins senere adferdsmønster.

Klart at jeg måtte fatte interesse for denne personen og hva han måtte finne på!

Neste etappe på veien begynte nyttårsnatten 1999-2000, da president Boris Jeltsin uventet trakk seg og overlot statsroret til Vladimir Putin. Blant statsledere verden over, og særlig blant det internasjonale kommentariatet inkludert allskens Russlands-observatører og kremlologer utløste denne begivenheten umiddelbart en serie spørsmål. I første rekke følgende tre:

- Hva skjer 'a?
- Hvor hen går Russland?
- Hvor lenge vil denne fyren vare?

Disse spørsmålene har senere vært stilt og drøftet om og om igjen, og gitt næring til utallige spekulasjoner, spådommer og analyser. Disse spørsmålene er nå – nesten 23 år senere – mer aktuelle enn noensinne.

Derfor er det at denne boken utkommer akkurat nå ('timing is of the essence', som det heter).

Ti minutter er for kort tid til å gi et resymé av bokens innhold. La meg derfor bare fremheve at den handler om begrepet **makt** i en særegen russisk kontekst. Dette betyr:

- Maktbegrepets rolle i russisk virkelighetsforståelse, tenkemåte, samfunnsliv og politikk:
- Makten som sin egen berettigelse, som bekreftelse av prinsippet om at makt = rett, og at tilværelsen er et nullsumspill.
- Det betyr en fortelling om et samfunn hvor evnen til brutal maktutøvelse trumfer alle andre egenskaper, kvaliteter og verdier.
- Det betyr **definisjonsmakten** i samfunnet – makten til å bestemme hva som er sant og usant, i nåtid, fortid og fremtid.
- Og det betyr at den handler om makten som kjerneverdi i en sær-russisk post-faktuell virkelighet.

Det betyr dessuten at vi må forholde oss til fenoméner som:

- Evnen til å bli løyet for og å lyve så man tror det selv.
- Et annerledes **rasjonalitetsbegrep** enn hva vi Vesten forestiller oss som **universelt** (La oss derfor ta inn over oss at beslutningsprosessene i Kreml ikke styres av hva man i Washington, Brussel eller Oslo måtte anse som rasjonelt).

Det er **summen og produktet av disse faktorene** – og **ikke** personen Putin – som vi i første rekke må ta i betraktning, om vi skal forstå Russlands adferdsmønster - dets **modus operandi**. Vi snakker altså om **forutsetningene** for:

- Hvorfor og hvordan Russland er blitt et slikt land med et slikt adferdsmønster som det er idag, samt
- Hvordan et fremtidig Russland ('Russland etter Putin') vil kunne te seg.

(Legg merke til min bruk av modale hjelpeverb, som er et gjennomgangstrekk ved hele boken. Her vil leseren finne få – om noen – bastante spådommer fra forfatterens side).

Underveis i denne boken (og spesielt med referanse til Putins angrepskrig – rettere sagt **utslettelseskrig** - mot Ukraina) vil vi også stifte bekjentskap med spennende og mer esoteriske begreper som **utroverdig benektbarhet**, **strategisk relativisme** og **negativsumspill**.

Boken tar også for seg spørsmålet om hva Russland **behøver** for eventuelt – i fremtiden - å kunne finne en plass blant siviliserte nasjoner. Her peker jeg på spesielt fire 'behovselementer':

- Samfunnsmessig tillit
- Et aktivt og levende sivilsamfunn
- Troverdige samfunnsinstitusjoner
- Et skikkelig oppgjør med fortidens mørke sider og spøkelser ('skrømt')

(Leseren vil rimeligvis selv kunne stille seg spørsmålet om i hvilken grad noe slikt er realistisk).

Jeg stiller også spørsmålet om **hvordan vi i Vesten** bør forholde oss til Putin og hans regime og til Russland - nå i disse krigstider - såvel som etter at Putin måtte ha forlatt arenaen.

Det budskapet som jeg prøver å målbære i denne boken vil jeg derfor oppsummere med å sitere nobelprisforedraget til Memorials styreleder Jan Ratsjinskij: ***'Vesten har valget mellom ubehag i dag eller katastrofe i morgen'***.

Og for å skape den fornødne balanse mellom dystopi og optimisme vil jeg også nevne at bokens siste setning er det klassiske russiske ordtaket 'Nadezjda poslednej umirajet' – dvs. ***Håpet er det siste som dør***.

Takk for oppmerksomheten!